

70 jaar Kweeklust

de geschiedenis van een Rotterdamse volkstuin 1952 - 2022

Voorwoord

Hierbij ontvangt u, ter gelegenheid van het 70 jarig bestaan van Amateur Tuindersvereniging Kweeklust, gelegen aan het Toepad in Rotterdam, een jubileumboekje. Wij zijn er trots op u dit document te kunnen aanbieden, hoewel 70 jaar voor een volkstuin nog niet een record leeftijd is.

Wist u bijvoorbeeld dat er al in de 14de eeuw volkstuinen bestonden? Deze werden Coeltuinen of Coelghaerden genoemd naar de kool die verbouwd werd omdat er veel vraag naar was in die tijd. Deze tuinen werden, in eerste instantie, onderhouden door kloosterlingen, of de adel in de nabijheid van hun kloosters of kastelen en landgoederen. Later kregen ook de burgers van steden de gelegenheid een tuin te openen naast de stadsmuren van de steden.

In de 17de eeuw ontstonden in Rotterdam de zo genaamde Laan-organisaties, waarbij langs de toegangswegen naar de stad particuliere tuinen werden aangelegd waar, naast groenten, waarschijnlijk ook al siergewassen werden geteeld.

Met de opkomst van de arbeidersklasse in de tijd van de industriële revolutie verschijnen er volkstuinen in veel Nederlandse steden. De gemeenten fungeerden als grondverhuurder zoals ook nu nog het geval is. De teelt van planten was toen vooral gericht op de eigen voedselconsumptie.

Rond de Eerste Wereldoorlog richtten de volkstuinters de eerste tuinverenigingen op om hun belangen veilig te stellen. Ook in die tijd was het risico al groot dat de tuinen moesten wijken voor stadsuitbreidingen.

Er is sindsdien dus nog niet zoveel veranderd.

Ook Kweeklust heeft in z'n bestaan een aantal opmerkelijke gebeurtenissen meegemaakt. In dit boekje wordt er verslag van gedaan, vaak door de kinderen van de tuinders van het eerste uur.

Wij hopen dat u met veel genoegen deze geschiedenis van Kweeklust zult lezen.

Namens het bestuur van ATV Kweeklust,

Marco Hesselink,

Voorzitter

Wat er aan vooraf ging.

(Door André Hoeneveld)

Amateur Tuinders Vereniging (ATV) Kweeklust werd opgericht op 13 november 1952. Dat is nu ruim 70 jaar geleden. In de periode 1952 tot en met 1961 was Kweeklust gevestigd aan de Laan van Woudestein in Rotterdam-Kralingen. Dat is het terrein waar nu de Burgemeester Oudlaan ligt, ingeklemd tussen de 's Gravenweg, de Honingerdijk/Maasboulevard, het Excelsior stadion en de Kralingse Zoom. Dit boekje bevat een foto uit die periode en ook een prent van de tuinhuisjes uit die tijd. Het terrein van Kweeklust besloeg toen 9 hectare en er stonden 340 tuinhuisjes op. Er waren 6 lanen. Ter vergelijking: nu hebben wij 3 hectare, 110 tuinen en 3 lanen. Slechts een derde van de oorspronkelijke omvang.

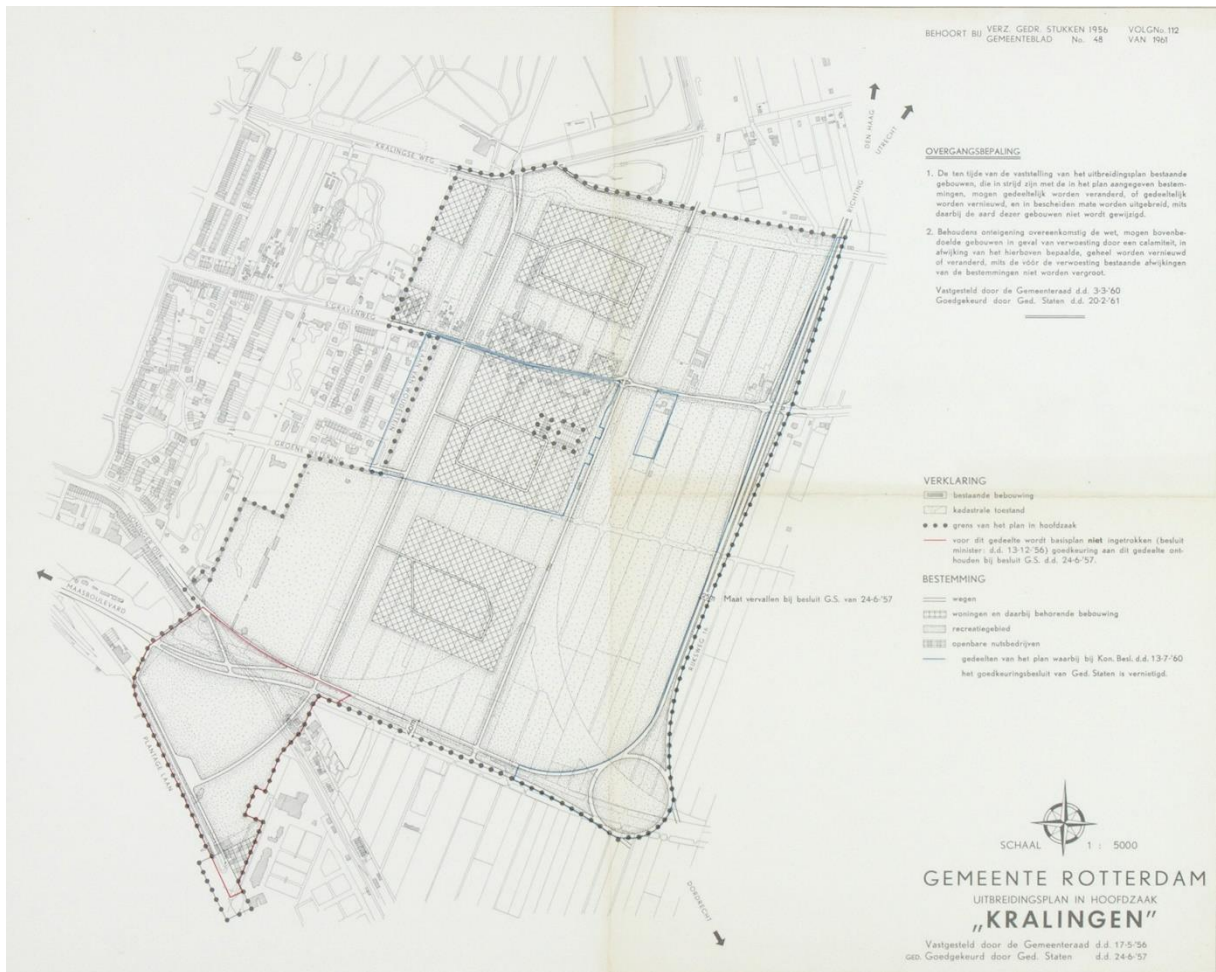

Kweeklust aan de Laan van Woudestein 1961

In die beginjaren werden de algemene ledenvergaderingen niet op het tuincomplex gehouden, maar bijvoorbeeld in Zaal Concordia aan de Struisenburgdwarsstraat 41, het huidige Café Concordia. De heren Smit, Van Milligen en Goudriaan waren in die eerste jaren achtereenvolgens voorzitter, secretaris en penningmeester van Kweeklust.

In 1961 moest Kweeklust van de Laan van Woudestein vertrekken vanwege de bouw van de Erasmus Universiteit Rotterdam en de aanleg van de Burgemeester Oudlaan.

Bij brief van 12 december 1959 werd de huurovereenkomst door de Rotterdamse Bond van Volkstuinders opgezegd. Wel werd een vervangend stuk grond toegezegd. Het toenmalige bestuur was niet verrast, want het schreef dat "het allen bekend was, dat wij daar op een schopstoel zaten". Hieronder is een kaart opgenomen van het uitbreidingsplan Kralingen uit 1955 met een schets van de ruimtelijke planning van het gebied.

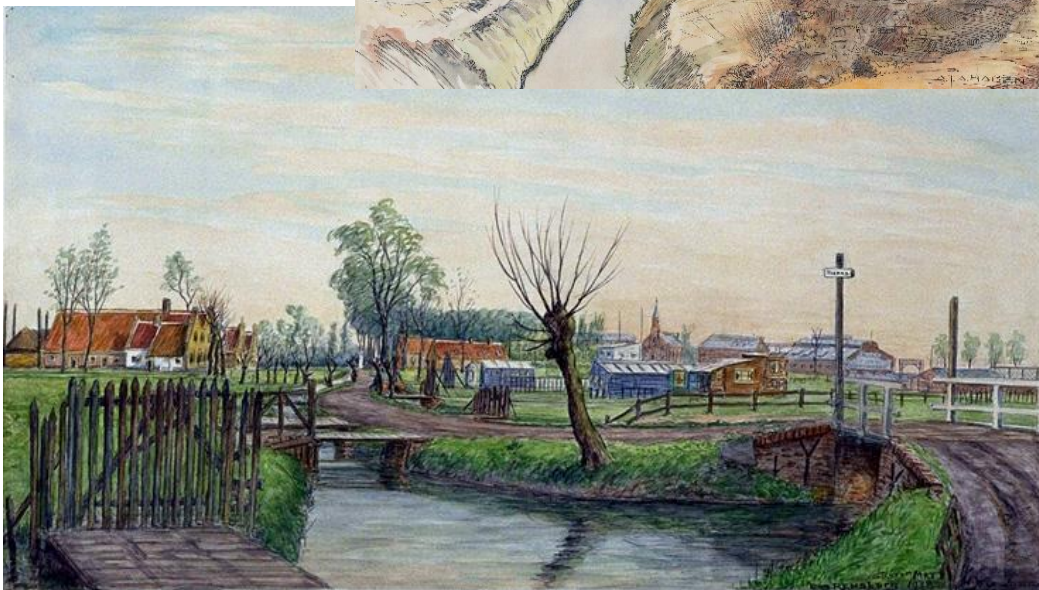
Ontwikkelingsplan Kralingen 1955

In de loop van 1960 werd bekend dat Kweeklust een terrein aan het Toepad toegewezen zou krijgen. Niet iedereen kon mee, want het terrein was veel kleiner. Men kon zich voor de overgang naar het Toepad aanmelden, maar alleen amateur tuinders "in de juiste zin van het woord" kwamen daarvoor in aanmerking.

Men kreeg niet zonder meer een tuin toegewezen. Men moest dit “verdiend” hebben en leden die geregeld voorschriften overtraden of hun tuin verwaarloosden, werden niet toegelaten. Geen mensen “die achter de broek aangezeten moeten worden”. Er werd streng geselecteerd. Een prent uit 1938 geeft een beeld van het Toepad uit de tijd dat Kweeklust er nog niet lag. Ter plaatse van de boerderij rechtsboven ligt nu het sportterrein van Leonidas.

Sinds 1961, dus nu ruim 60 jaar, huist Kweeklust aan het Toepad 85, het huidige adres. Voordien was het Toepad een landelijke weg door de polder met wat boerderijen en uiteraard de Joodse begraafplaats die er sinds 1895 ligt.

prent van het Toepad in 1947, gemaakt door A.J.A.Hagen

prent Toepad uit het westen gezien (1938) gemaakt door E.E.Rensburg

De overdracht van het beheer van de tuinen van de gemeente aan voorzitter A. Geerlofs van Kweeklust vond plaats op 26 september 1962 door wethouder Roel Langerak. Van die officiële gelegenheid is ook een aantal foto's in dit boekje opgenomen. Enkele van de huidige leden van Kweeklust zijn bij die gelegenheid nog aanwezig geweest, zo verhalen zij verderop in dit jubileumboekje.

*vlag hijsen opening Kweeklust
aan het Toepad op 26
september 1962 door
Wethouder Langerak.*

's Avonds na de ceremonie zou bij de gasflessenloods sfeervolle verlichting worden aangebracht, “waar de leden met hun dames een dansje kunnen maken”, zo vermeldt het programma uit 1962.

De statuten van de vereniging werden door Hare Majesteit Koningin Juliana goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 10 mei 1957, nr. 26. Koninklijke goedkeuring van verenigingsstatuten was, van 1855 tot en met 1976, nodig als een vereniging rechtspersoonlijkheid wilde hebben om aan het economisch verkeer deel te nemen. Het vereiste van koninklijke goedkeuring verdween bij de invoering van Boek 2 van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in 1976.

De statuten van Kweeklust bevatten destijds 19 artikelen en het huishoudelijk reglement 35 artikelen. Er was ook een apart reglement voor commissies, waarvan wij er vandaag de dag nog een aantal kennen, zoals de tuincommissie en de bouwcommissie. Daarnaast was er een inkoop-commissie, een ontspanningscommissie en een tentoonstellingscommissie. Die laatste had een opvoedende taak: “zij tracht de leden tot steeds betere prestaties aan te zetten; dit ten gunste van het Volkstuinwezen in het algemeen en voor de eigen Vereniging in het bijzonder”. Een dergelijke doelstelling is in de huidige geïndividualiseerde tijd niet goed meer denkbaar.

Er was in die tijd een weelderig verenigingsleven, zo vertellen leden die dit nog hebben meegemaakt. Er waren kinderrijke gezinnen, een speeltuin en regelmatige activiteiten in de kantine. Die werd toen uitgebaut. Er werden Sinterklaasavonden georganiseerd en er werden vooral veel dartwedstrijden gehouden. Zo blijkt ook uit de hoeveelheid trofeeën die nu nog in de kantine staan. Maar het jaarverslag 1954 maakt ook melding van filmavonden, autotochten en loterijen.

In de loop der jaren veranderde het karakter van Kweeklust. Er zijn nu niet veel gezinnen met kinderen meer en leden zoeken vooral rust in hun tuin. Aan andere vormen van vermaak en recreatie is minder behoefte ontstaan, vooral ook omdat het elders volop te vinden is.

In de eerste jaren van Kweeklust was er uiteraard nog geen website. Veel communicatie verliep toen via het verenigingsblad Oosterhof, een mededelingenblad, dat vanaf 1956 werd uitgegeven.

Vaak werden de leden door het bestuur in het blad vermanend toegesproken. Zo wordt er in 1960 al geklaagd over “het brommen en fietsen op de paden, honden loslaten lopen en de graskant bij de sloot niet bij te houden”. In die zin is er in 60 jaar weinig veranderd. Maar ook werden er inzendingen van de leden geplaatst. Dit boekje bevat eveneens een ingezonden gedicht uit 1960 “Tuinderslust” waarvan de herkomst onbekend is. Ook is er een recent gedicht van een van onze huidige tuinleden, Manuel Kneepkens, opgenomen. Dit gedicht grijpt terug op de Romeinse oudheid, maar is nog even actueel.

De overstroming van 1974.

In de avond van 7 augustus 1974 overkwam Kweeklust een ramp. Er bevond zich in die tijd een baggerdepot van de gemeente op de plaats waar nu de Autostrada ligt. 's Avonds omstreeks 21.45 uur brak, totaal onverwachts, de dijk van het depot over een lengte van 25 meter en vloeide 10.000 m³ bagger van de metrobouw over ATV Toepad, de Joodse begraafplaats, Kweeklust en de naastgelegen sportvelden heen.

Met het slib, spoelde ook vele vissen mee. Kniehoog wadend door de modder werden snoeken, voorntjes en andere waterbewoners gevangen en in emmers bewaard om later te worden uitgezet. Ook de nabijgelegen voetbalvelden en de Israëlitische begraafplaats werden door de ramp getroffen. De schade aan huisjes en tuinen op Kweeklust werd geraamd op een half miljoen gulden. Het duurde een jaar om deze troep te ruimen.

Bron : artikel Oostergids 8 augustus 1974

De ravage op Kweeklust

Vrijwilligers

Op bijna alle volkstuincomplexen in Rotterdam is het voor alle leden verplicht om zogenaamd algemeen werk te verrichten. Dit is verplicht werk in de gemeenschappelijke ruimte op het park. Op Kweeklust is dit anders. Wij hebben momenteel al jaren voldoende vrijwilligers om dit werk te verrichten. Dit zijn leden die wekelijks het hele jaar door aan de slag zijn op ons complex. Zij zijn de kurk waarop Kweeklust drijft. Zolang er genoeg vrijwilligers zijn, kunnen andere leden hun algemeen werk afkopen.

Kweeklust is momenteel een gezonde vereniging. Van leegstand is geen sprake en het verloop in de voorbije jaren is gemiddeld 5 tuinleden per jaar. Te koop staande tuinen worden doorgaans weer snel verkocht.

Toen in 2018 de Rotterdamse Bond van Volkstuinverenigingen werd opgeheven, besloot de gemeente Rotterdam de volkstuintuinen te verhuren aan de Stichting Volkstuinen in Nederland (SVIN). De SVIN verhuurde op haar beurt de volkstuintuinen weer door aan de volkstuinverenigingen. De volkstuinverenigingen geven dan de afzonderlijke tuinen weer in gebruik aan de leden. Aan deze situatie is per 1 januari 2023 alweer een eind gekomen. De SVIN heeft opgehouden te bestaan. De gemeente gaat de volkstuintuinen nu rechtstreeks aan de verenigingen verhuren.

Wegens de coronamaatregelen beleefde Kweeklust in 2020 en 2021 een unicum door de jaarlijkse algemene ledenvergadering in de buitenlucht te moeten houden vanwege besmettingsgevaar. De mogelijkheden voor een bloeiend verenigingsleven waren in die jaren uiterst beperkt, omdat er geen sociale activiteiten mochten plaatsvinden. Dat is gelukkig weer achter de rug.

Woningnood, verstedelijking, bevolkingsgroei en toegenomen mobiliteit zetten de tuinverenigingen onder druk. Grond is schaars en zeker in Rotterdam. Een oeververbinding tussen De Esch en Feijenoord en verdichtingsplannen doen ons realiseren dat het vertoeven op deze locatie niet vanzelfsprekend is. Er liggen dan ook nog grote uitdagingen voor Kweeklust in het verschiet.

Kweeklust onderschrijft de waarden, zoals die zijn weergegeven in de Rotterdamse Volkstuinen Visie van het Platform Rotterdamse Volkstuinen van december 2022. Dan gaat het om natuurlijke rijkdom, gezondheid en welzijn, en de sociale functie van volkstuintuinen. Kweeklust neemt ook deel aan het initiatief Cool Down City om overtollige babybomen aan de stad te schenken om aldaar te planten in het kader van hittebestrijding. Kweeklust heeft ook een imker die momenteel twee bijenvolken houdt. Bijen zijn belangrijk voor een volkstuinpark en ook voor de natuur er omheen. Wij staan daar verderop in dit boekje bij stil.

Het complex vormt samen met de Joodse begraafplaats en het complex van onze zustervereniging Toepad 55 een groene oase van zo'n 8,5 hectare, waar veel diersoorten en planten hun thuis vinden en zich nestelen. Deze groene oase maakt deel uit van de ecologische zone vanaf het Eiland van Brienenoord tot het Kralingse Bos.

In dit boekje wordt bij het belang van deze biodiversiteit stilgestaan.

In 2022 deed Kweeklust voor het eerst mee aan het initiatief Verborgene Tuinen, waarbij een groot gedeelte van de tuinen voor bezoekers van buiten was opengesteld en te bezichtigen. Dit soort initiatieven, die het semi-openbare karakter van de volkstuintuinen benadrukken, past bij de moderne opvattingen over het volkstuinieren en zal in de loop van de komende jaren naar verwachting toenemen.

Kweeklust!

(Door Paul Hekking)

Een Volks Tuin Park in Amsterdam, een Volks Tuin Vereniging in Middelburg, een Moestuin Vereniging in Grootebroek, een Vogel Vereniging in Voorthuizen, het Kweeklustpark in Leiden, een huis op Tholen, een parkeergarage in Gorkum, een straat in Klundert en B&B in Eenrum, een bloemisterij en een kwekerij, een webshop voor stekjes, een tijdschrift en een adviesbureau

Maar, er is maar één Amateur Tuinders Vereniging Kweeklust uit 1952 in Rotterdam!

Een naam die Klinkt als een Klok en Klopt.

Als je het hek binnenrijdt kom je in een andere wereld. Heel wat anders dan een tuin bij het huis. De prachtige natuur van het door de vrijwilligers zo goed verzorgde park is weldadig en dan al die 110 tuinen – de een nog mooier en beter verzorgd dan de ander. Allemaal anders, heel afwisselend.

Daar wordt hard gewerkt, afhankelijk van het seizoen en daarvoor is de Kweeklust nodig, die de tuin bij je opwekt. Als je pet er naar staat is er het praatje “over de heg”. En dan zijn er Ben en Gerard voor een al dan niet technisch advies.

Proeverij 2022

Wat een plezier vrienden en bekenden voor een drankje of hap uit te nodigen – ze zijn allemaal stomverbaasd over dit onverwachte stukje Rotterdam. Ik heb met plezier eens meegedacht met het bestuur in de commissie huishoudelijk reglement en zit in de kascommissie dat ook daar alles klopt. Geen wonder dat de wachtlijst gesloten moest worden.

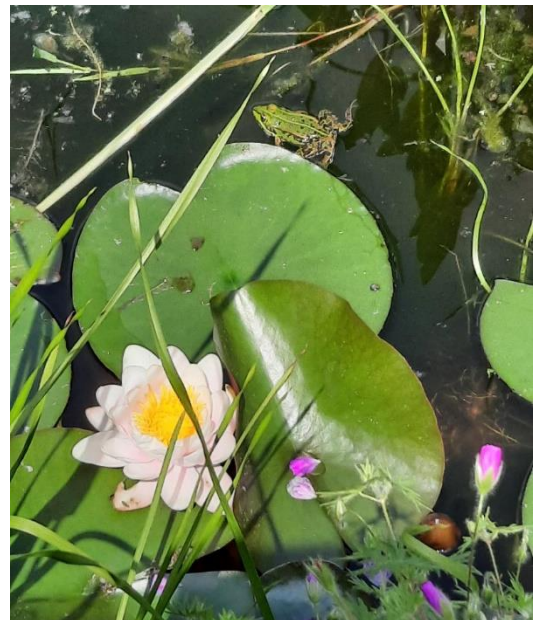
TUINDERSLUST

Mijn volkstuintje, luister even,
Dat spreekt een aardig woordje mee.
Daar wip ik rap voor uit de veren
Vergetend alle ach en wee!
Ik voel mij daar als kip zo lekker,
De buitenlucht die doet mij goed.
'k Gun mij geen tijd om te gaan eten,
Maar ja ik ga, omdat het moet.

Om een uur ga ik dan naar huis toe,
't Vervoer geschiedt bij mij per as.
Mijn vrouw verrast mij dan met koffie,
'k Zou 't naar vinden als 't anders was.
Maar 'k zit alsmaar op hete kolen,
Dit is een waarheid als een klit.
En rust, zo als ik heb gegeten,
Niet voor ik weer op mijn akker zit.

Zo loop ik het hele jaar te draven,
Vervelen heus doe ik mij niet,
Een noemt mij ook geen keien slijper,
Een geen agent die op mij schiet.
Ik ben gezond, dit is een gave,
Een gave die een ieder lust.
En is de zondag aangebroken,
Rust ik als amateur bewust.

Wanneer het op het tuintje regent,
Schiet ik maar gauw mijn huisje in.
Begin dan aan mijn tweede hobby,
In dammen heb ik altijd zin.
Want op het bord met honderd ruiten,
Om de helft zwart en wit
Wordt immers steeds een strijd gestreden,
Waar wel degelijk pit in zit.

Herkomst van dit gedicht is onbekend. Het werd gepubliceerd in de Oosterhof van mei 1960 no.2 3e jaargang

GROENE VINGERS, ODE AAN PUK

Gerrie Verwijs (84) moest helemaal niets hebben van tuinieren toen zij eind jaren 50 kennis kreeg aan een leuke jongen. Piet (beter bekend als Puk) was echter wel gek op het kweken en verzorgen van plantjes. Dus ging zij met lichte tegenzin mee naar de volkstuin van Puk en zijn ouders. “En zo is het allemaal begonnen”, blikt Gerrie terug.

Zwanger van haar eerste kind was Gerrie toen bekend werd dat Kweeklust van Woudestein moest verhuizen naar de huidige locatie. Puk heeft toen het huisje van zijn ouders spijker voor spijker uit elkaar gehaald, alles naar het Toepad gebracht en daar weer, volgens de nieuwe voorschriften, in elkaar gezet. Geld voor nieuwe spullen was er niet. Maar ook op de nieuwe tuin van haar schoonouders voelde Gerrie geen enkele aandrang om zelf te gaan tuinieren. Puk liet zich echter niet van de wijs brengen en toen ze zwanger was van haar tweede kind hebben ze ondanks haar bedenkingen een eigen huisje gekocht, op nummer 76. Eigenlijk was het een klein krot en zo lek als een mandje. Noodgedwongen is zij in het begin een keer met twee kleine kinderen naar huis gevlucht.

(De eerste huisjes op het nieuwe Kweeklust)

Gelukkig heeft Puk de boel snel en grondig gerenoveerd en het huisje uitgebouwd. Nu kon hij zijn hobby in eigen tuin botvieren. Het werd geen moestuin maar een siertuin en de specialiteit van Puk werd het kweken van fuchsia's en geraniums. Daarin werd hij zo goed dat hij mee deed aan landelijke tentoonstellingen en kweekwedstrijden. Op de tuin verscheen daarom ook een mooie kweekkas. “Puk kon uit een dooie tak een nieuwe plant laten groeien”, zegt Gerrie tijdens het interview trots. Bijna vergeet ze nog te vertellen dat er op een gegeven moment ook een vijver gekomen is, waarin koi karpers werden gekweekt. Ook dat nog! De dijkdoorbraak achter Kweeklust, in de zomer van 1974, zal Gerrie nooit vergeten. De cavia van haar dochter kon

ternauwernood worden gered van de verdrinkingsdood. Maar weg waren alle fuchsia's en geraniums! En meer dan een jaar konden veel bewoners niet naar hun tuin, omdat alles moest worden schoongemaakt.

Puk liet zich niet uit het veld slaan en zodra dat weer kon, heeft hij de tuin helemaal opnieuw aangelegd.

De man van Gerrie was lang een belangrijke vrijwilliger binnen de vereniging. Oude kranten verzamelen voor de aanschaf van een nieuwe geluidsinstallatie in de kantine. Gratis materialen 'lospraten' bij bevriende ondernemers. Loten verkopen voor weer een kinderenactiviteit. Meehelpen met disco-avonden voor de jeugd. Geen moeite was te veel. Er waren veel activiteiten die geld kosten, maar met de inzet van een aantal vrijwilligers bloeide het verenigingsleven.

Helaas, in 1999 werd Puk ziek. Hij kreeg grote lichamelijke problemen en kon het werk in de tuin niet meer aan. Hij moest uiteindelijk worden opgenomen in Antonius, het verpleeghuis aan de Nieuwe Binnenweg. "Verkoop de tuin", heeft hij toen tegen Gerrie gezegd. "Ammenootniet", was haar reactie. En een klein wonder geschiedde. Vanaf dat moment is Gerrie de tuin zelf gaan onderhouden en nog gekker: zij kreeg er plezier in! Zij was altijd met de kinderen bezig geweest en later degene die de kinderen en kleinkinderen in de watten legde als ze op bezoek kwamen. Nu had zij ook de taak om ervoor te zorgen dat de tuin tiptop in orde bleef.

Puk kwam regelmatig met de scootmobiel van het verpleeghuis naar de tuin gereden, zag dat het goed was en was trots op Gerrie.

Haar man is een aantal jaren terug overleden. Maar nog altijd is de tuin haar tweede huis, waar zij bijna het hele seizoen woont. Gerrie is de laatste bewoner die vanaf het prille begin een tuin op Kweeklust heeft. En zolang het maar enigszins kan blijft zij die zelf verzorgen, ter ere en nagedachtenis aan Puk, maar ook voor haar eigen plezier.

IN 'T HOUTEN NEST

"Met z'n zevenen slapen in een houten huisje van 4 bij 4"! **Lia van Vliet – in 't Hout** vertelt hoe zij als klein kind elk weekend en alle schoolvakanties met haar ouders en broers en zussen doorbracht op Kweeklust. Tuin nummer 28 is al haar hele leven een belangrijke plek. Zij is er opgegroeid en het is al decennialang de plaats waar de kinderen en kleinkinderen regelmatig samenkomen.

Het "orakel van Kweeklust" in het Houten Nest

Sinds 2005 heeft Lia de tuin samen met haar zus Betsy 'overgenomen'. Op 94 jarige leeftijd moest hun pa toch echt stoppen met moes-tuinieren want 'zijn benen wilde niet meer', maar tot zijn overlijden (in 2018) heeft hij nog wekelijks de tuin bezocht om toe te zien of zijn dochters het allemaal wel goed deden.

Lia is een dochter van Bram 'het Orakel van Kweeklust'. Zo werd haar vader genoemd in de 5-delige serie Dave in de tuin, die TV Rijnmond 8 jaar geleden over de tuinvereniging heeft gemaakt. Bram in 't Hout wist heel veel te vertellen over moes-tuinieren en onze vereniging. Eind jaren 50 was Kweeklust gevestigd op Woudestein, maar de gemeente besloot in 1961 dat het volkstuincomplex het veld moest ruimen voor de bouw

van de Erasmus Universiteit. Kweeklust kreeg een nieuwe locatie toegewezen aan het Toepad nummer 85, nog altijd ons adres. Gelukkig was Bram ook een hele handige man. Hij bouwde eigenhandig een huisje op de nog kale vlakte, waar alleen de kavels waren gemarkeerd. En in dat huisje van 16 m² timmerde hij een dubbel opklapbed, formaat twijfelaar. Met een wiegje voor het jongste kind ernaast kon het hele gezin zo de weekenden en vakanties op de tuin doorbrengen. Een moestuin werd aangelegd zodat het gezin in het seizoen verse groenten uit eigen tuin kon eten. Dat scheelde weer bij het boodschappen doen, want de dubbeltjes waren niet onbeperkt beschikbaar.

Lia en Betsy zijn 's zomers zeker 2 à 3 keer per week op de tuin te vinden. Niet alleen om te tuinieren, maar ook voor de gezelligheid en een glaasje wijn. Veel groenten kweken ze zelf, van spinazie en wortelen tot Italiaanse Boerenkool (Palmkool) en Zuid-Amerikaanse knollen, de Yacon, met een heerlijke frisse zoete smaak. Een speciale vermelding verdienen de wijnranken in de zelfgebouwde kas, nog door Bram gepland en inmiddels al 60 jaar oud!

Van hun vader hebben zij heel veel kennis over biodynamisch tuinieren opgedaan. Zelfs het planten en snoeien op basis van de stand van de maan is voor de zussen heel gewoon, Betsy volgt daarbij de zaaikalender van Maria Thun. “Een volkstuin maakt je meer bewust van de waarde van gezond voedsel en het belang van een gezonde leefomgeving”, benadrukt Lia. Terugblikkend stelt Lia vast dat het karakter van Kweeklust wel is veranderd. ‘Vroeger’ waren er misschien wel 50 tot 60 kinderen op het complex. Er werden veel kinderactiviteiten georganiseerd, zoals knutselen, uitstapjes, sporten en het jaarlijks hoogtepunt het Sinterklaasfeest. Voor de volwassenen en de kinderen waren er wedstrijden in het kweken van groenten en planten en er was regelmatig een feestje in de kantine. Kweeklust was een kleine gemeenschap waar de meeste bewoners elkaar wel kenden. Met veel nieuwe leden is dat de afgelopen jaren veranderd. Om elkaar opnieuw een beetje te leren kennen organiseert Lia samen met zus Betsy, nichtjes Trudy en Wilma (tuin 27) en ook Ben van Mullem sinds een jaar of 7 een plantjes-ruildag en een proeverij. Elk jaar neemt het aantal deelnemers toe en dat geeft voldoening.

Kweeklust 12,5 jaar

Koninginnedag 1965

Wat de toekomst brengt, is ongewis. De plannen van de gemeente rond een oeververbinding en mogelijke nieuwbouw van woningen worden met belangstelling gevolgd. Maar liever

richt Lia de blik op de kortere termijn. Na elke winter volgt gelukkig de lente en steken sommige groenten en bloembollen hun eerste sprietjes al snel boven de aarde. En dat is altijd weer mooi om te zien.

Lekker bezig zijn

Op een miezerige dag in november nemen we een kijkje op de tuin van **Hannie Blok**. Ook buiten het officiële seizoen is zij regelmatig op Kweeklust te vinden om haar huisje en de tuin zoveel mogelijk op orde te houden.

Want zelfs in de wintermaanden is er op de tuin nog zoveel te genieten en je kan hier altijd lekker bezig zijn vindt Hannie.

Zij start haar verhaal met te vertellen, dat haar familie uit echte volkstuinders bestaat. Ook drie van haar zussen hebben - weliswaar op een ander complex in Rotterdam - een volkstuin.

Al zo'n zestig jaar is Hannie bewoner van het volkstuincomplex Kweeklust aan het Toepad. Vanzelfsprekend in eerste instantie als klein meisje onder de hoede van haar ouders die vanaf het opgeheven complex aan het Laantje van Woudestein waren vertrokken naar een terrein met 'spoortuintjes'. Toen ook hier de tuintjes werden opgeheven vertrok het gezin naar Kweeklust. Hier werd een plekje gevonden op kavel nummer twaalf. Vader Blok was een enthousiaste groenteteler. Hij startte op Kweeklust met een platte bak voor de teelt van diverse groenten en hij plantte tevens een aantal fruitboompjes. Enige tijd later werd ook een flinke groentekas geplaatst. Deze kas, die pa Blok hier ondanks de bezwaren van andere tuinders bouwde, was van prima kwaliteit want ook nu nog steeds staat deze op de tuin. Tot voor kort nog met druivenplanten die al vele decennia geleden zijn aangeplant en die in de loop der jaren een flinke oogst hebben opgeleverd.

Zodoende trachtte hij zijn gezin, waar het groenten betreft, te voorzien in de eigen voedselvoorziening. Hannie kan zich goed herinneren dat de tuinen uit de beginperiode vooral waren ingericht voor de teelt van groenten en fruit. "Het waren vooral wat we nu noemen nuts volkstuinders die op het tuinpark hun intrek hadden genomen. Zij hadden destijds meer oog voor gezond voedsel van eigen bodem dan voor een gezellig bloemetje in huis. Als er teveel was geteeld werd dat onderling geruild met andere tuinders. Het was een periode waarin de mensen het zeker niet breed hadden en dat de opbrengst van de volkstuin een welkome aanvulling was op de dagelijkse behoeftes aan eten", vertelt Hannie.

'Kweekvertier'

Zij vertelt dat in de eerste jaren na de oprichting de regels voor het onderhoud aan de tuinen behoorlijk streng waren en dat hierop door het bestuur ook uitdrukkelijk werd gehandhaafd. Hannie zegt hierover: "Schuttingen en hoge heggen waren niet toegestaan en de hoogte van de heg werd bepaald aan de hand van een volgens de reglementen gehanteerd hoogtemodel. De heggen werden in die periode op zaterdag gesnoeid door een groep vrijwilligers."

Uit de beginperiode kan Hannie zich onder andere het bezoek van de rijdende melkboer en de ijscoman herinneren. "Voor de vele kleine kinderen die er toen op het park waren was dit altijd een aangename verrassing.

Bezoek melkboer Schep

Wat ontspanning betreft was de kantine een ontmoetingspunt waarvan veel gebruik werd gemaakt.” Op 16 mei 1981 werd de kantine in gebruik genomen en kreeg als naam ‘Kweekvertier’ mee. De officiële opening ging gepaard met muzikale omlijsting van een harmoniekorps met bijbehorende majorettes.

Het gebouw werd gebruikt door jong en oud. Zo was er voor de kinderen knutsel les van mevrouw Zandman en werden er spelletjes georganiseerd. Voor de ouderen waren er mosselavonden, bingo- en kaartavonden en werd er af en toe ook een dansfeest georganiseerd. Dit feest werd muzikaal begeleid door twee accordeonisten de volkstuinbewoners Dolf Dukes en Ben Korporaal, aldus Hannie die bij feestavonden in de kantine ook zelf achter de bar stond. En ook nu nog is zij regelmatig in de kantine te vinden. In de zomermaanden verzorgt zij al enkele jaren de lunch voor de vrijwilligers die op de maandagochtenden de algemene tuinen van het park onderhouden.

Ongeveer twintig jaar geleden stopte vader Blok met tuinieren en werd de tuin overgenomen door een tante van Hannie. Zelf verhuisde zij naar een ander huisje waar zij het hele seizoen nog steeds volop geniet van het buitenleven.

Haar tuin is een goede mix van sierplanten en bloemen met wat groenten en klein fruit en ook is er nog plaats voor een kleine vijver. Hannie is van mening dat meerdere Kweeklust-tuinders in toenemende mate belangstelling tonen voor het telen van groenten. “Dat komt vooral door het enthousiasme van Ben van Mullem die, bij velen ook wel bekend onder de naam ‘Ben sla’, ongeveer vijftien jaar geleden op het park is gekomen.

Ben teelt jonge groenteplantjes en geeft advies aan mensen die van het telen van groenten meer willen weten. Zelf ga ik het komende jaar ook weer wat groenten telen maar ga dat doen in verhoogde bakken want het bukken om in de aarde te werken gaat ook mij steeds minder goed af. Maar ik heb nog steeds veel plezier in het tuinwerk. Het houdt je fit en gezond en je bent altijd lekker bezig”, meldt zij tot besluit.

"BEN SLA" EN HET LANDGOED VAN MULLEM

Wie kent **Ben van Mullem** niet, de man met misschien wel de groenste vingers van Kweeklust? Samen met Wil woont hij van eind maart tot het late najaar op nr. 91. Naast een bijzondere moes- en bloementuin hebben zij ook een beeldentuin met waarschijnlijk het hoogste aantal tuinkabouters, laven, trollen en dierfiguren van Nederland. Het huisje draagt de naam 'Snokkerdinkje' (Mooi kleintje in Terschellings dialect) Dat alles maakt nieuwsgierig naar het leven van Ben en zijn vrouw op Kweeklust.

Het tuinieren zit Ben in het bloed. Al vanaf zijn prille jeugd wroet hij met de vingers in de aarde. Lange tijd had hij een moestuin van maar liefst 800 m² op Hitland, bij het huis van zijn moeder. Daar kweekte hij allerlei groenten en dat ging zo goed dat een lokale groenten 'juwelier' voor zijn onbespoten bonen goed geld betaalde. Maar tegelijk was het heel veel werk en toen zijn moeder overleed heeft hij naast de ouderlijke woning ook de moestuin van de hand gedaan. Duidelijk was wel dat hij wilde blijven tuinieren, maar dan op een volkstuin en dat is in 2002 de huidige tuin op Kweeklust geworden.

De tuin stond bij aankoop vol grote coniferen, die Ben onmiddellijk heeft gerooid. Maar het huisje op de tuin was tiptop in orde; groot en goed ingericht. Daar heeft hij niets aan hoeven doen. In goed overleg zijn toen de taken tussen Wil en Ben verdeeld: zij de bloemen en de beelden en hij het fruit en de groenten. Door de jaren is de tuin steeds voller geworden en is inmiddels elk hoekje en gaatje benut. Je zou kunnen zeggen dat het een beetje uit de hand is gelopen, met 275 beelden en objecten, fruitbomen en struiken, bonenstaken, diverse groentebedden en ontelbare potten en potjes waarin vanaf het vroege voorjaar stekkiezen staan.

De afgelopen jaren is de gezondheid van Wil helaas wat minder geworden, waardoor zij de bloemen niet goed meer kan kweken en verzorgen. De verzameling beelden vindt Wil wel groot genoeg () en wordt niet verder uitgebreid. Ben is ook niet meer de jongste, maar hij heeft het bloemengedeelte er nu gewoon bij genomen. Eigenlijk begint het seizoen op de tuin al op 2 januari, wanneer de tuin wordt omgespit, anderhalf spade diep. Begin februari is het tijd voor het voortrekken van de plantjes, in heel veel potjes. 'En wist je dat je al vanaf half maart sla en koolsoorten in de koude grond kunt planten? Die kunnen best een paar graden vorst hebben en zo heb je al eind april de eerste oogst van eigen tuin! Maar vergeet vooral niet om half maart (natuurvriendelijke) slakkenkorrels te strooien, nog voordat die slakken zich kunnen voortplanten. Zo wordt die sla niet onmiddellijk opgevreten. Gebruik rozenmest voor alle bloemen en stop een paar korrels koemest onder elk groenteplantje'. Ben zit vol met tips en wetenswaardigheden. Hij is een vraagbaak voor heel veel bewoners op Kweeklust.

De oogst is elk jaar indrukwekkend. Het afgelopen jaar leverde de tuin 50 kg aan snij- en prinsessenbonen, pronkbonen en Duitse spekbonen. Ook de tomatenplanten deden het goed; 27 verschillende soorten – waaronder zwarte tomaten - hadden een goede opbrengst. Het hele jaar rond kunnen zij eigen groente en fruit eten, maar het is allemaal iets te veel om zelf op te eten. Daarom geven zij een groot deel van de oogst weg, aan de eigen kinderen en kleinkinderen, maar ook aan de medebewoners op Kweeklust. Wie bij Ben langsgaat, voor advies op een praatje, vertrekt niet met lege handen. Naast het tuinhek heeft hij zelfs een plank gemaakt waarop alle overschotten voor de liefhebber klaarliggen; gratis meenemen. Veel burens weten dat een kruidenbittertje als tegenprestatie door Ben zeer wordt gewaardeerd. Een veertigtal stenen kruiken in de tuin zijn het stille bewijs van jarenlange overvloedige oogsten.

Bijzonder is dat geen van de kinderen de groene vingers van Ben en Wil in de genen hebben. Wel komt een zoon, die boomchirurg is, de heg knippen en de bomen snoeien. Die klussen laat Ben graag aan hem over. Want met de jaren worden de spieren toch wat strammer. Ben verhaalt dat hij vroeger om half zeven 's ochtends naar de Kralingse Zoom fietste om de Metro (een gratis krant, voor de jongere lezers) op te halen die de burens op Kweeklust bij hem konden afhalen. En ook hield hij de tuinen van verschillende burens bij. Alsof dat niet genoeg was, werkte Ben 14 jaar als vrijwilliger op Kweeklust en deed hij diverse klussen.

Maar in oktober '22 is hij - 78 inmiddels - voor deze werkzaamheden met een welverdiend pensioen gegaan. In de komende jaren willen Ben en Wil blijven genieten van het leven op de tuin, maar ook wat meer ontspannen. En dat is hun van harte gegund.

Biodiversiteit en meer

(Door Aad Verkuil)

Wij hebben een grote verscheidenheid aan vogels op en rond ons complex. Dit hebben wij mede te danken aan de Joodse begraafplaats, waar mooie oude bomen staan.

Op ons complex zelf zien we steeds meer oude bomen sneuvelen door bijvoorbeeld stormschade. Helaas worden er bijna geen nieuwe bomen voor teruggeplaatst waardoor het op den duur ten koste gaat van de vogelpopulatie.

Wanneer er wat hogere bomen in de tuin staan, zie je de grote bonte specht, groene specht, boomklever en boomkruiper regelmatig de stam afzoeken naar insecten die zich tussen het schors ophouden.

bonte specht

bosuil

Soms worden er ook nog egels waargenomen, maar het houdt de laatste jaren niet over.

Ook de aanwezigheid van een steenmarter lijkt bevestigd. Zo zien wij dode houtduiven zonder kop en werd er een leeggegeten eendenei onder de motorkap van een auto gevonden.

De bijenvolken in de kasten, die op het stukje grond bij de keerlus staan, zorgen voor verstuing van stuifmeel, waardoor onze planten uitbundig hun bloei en vruchtvorming tonen.

Kortom, er is genoeg natuur om zuinig op te zijn!

Beschermde soorten rondom het plangebied De Esch uit de Nationale flora en fauna welke beschermd zijn in de provincie Zuid-Holland onder de Vogelrichtlijn (artikel 3.1 Wet natuurbescherming), Habitatrichtlijn en/of Verdrag van Bonn of Bern (artikel 3.5 Wet natuurbescherming of Nationaal beschermde soorten (artikel 3.10 Wet natuurbescherming). Beschermde soorten waarvoor de provincie Zuid-Holland een vrijstelling heeft gegeven of categorie 5 en algemene broedvogels worden niet benoemd¹.

Soortgroep

Soorten Vogels: Boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, torenvalk

Grondgebonden zoogdieren: Bever, boommarter, damhert, steenmarter

Vleermuizen: Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, tweekleurige vleermuis, watervleermuis

Amfibieën: Alpenwatersalamander, vinpootsalamander

Vissen: Grote modderkruiper

Ongewervelden: Rivierrombout, gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel, grote vos

Vaatplanten: Blaasvaren, brede wolfsmelk, dreps, glad biggenkruid, kartuizer anje, kluwenklokje, kruipend moerasscherm, muurbloem, schubvaren, smalle raai, stijve wolfsmelk, wilde ridderspoor, wolfskers

¹ Deelrapport ecologie, oeververbindingen.nl

Bloemetjes en bijtjes

Sinds begin 2022 is **Marja van Vliet** (tuin 25) de imker op Kweeklust. Momenteel heeft zij er twee bijenkasten staan, waar in ieder een volk zit. In 2023 komt er nog een bij.

Eind juni kunnen er wel 45.000 - 60.000 bijen in een volk zijn. Een groot gedeelte bestaat uit werkbijen (vrouwelijke bijen). Daarnaast zijn er nog darren, de mannelijke bijen, en één koningin. In de winter is het volk kleiner, namelijk 10.000 - 20.000 bijen.

Als het vriest vormen de bijen een tros om lekker warm te blijven. Zij geven elkaar voer door, dat zij voor de winter hebben opgeslagen. Als de buitenste bijen het koud hebben verplaatsen zij zich meer naar binnen en dan nemen andere bijen hun plaats in. Zo blijft iedereen warm. Een volk kan tot -35 graden overleven mits ze genoeg wintervoorraad hebben. Bij 10 graden komen bijen naar buiten. Niet als het regent, want dan blijven ze lekker binnen zitten, waar voer aanwezig is.

Darren worden geboren uit onbevuchte eitjes die de koningin legt. Zij bevruchten op hun beurt weer de jonge koninginnen van andere volken en helpen mee het broed te verwarmen in de eigen kast. Darren steken niet. Hun levensduur bedraagt 12 - 90 dagen. In de herfst wordt geen darrenbroed meer aangezet en worden de darren niet meer gevoerd door de werksters.

Hierdoor verzwakken zij en worden zij door de werksters buiten de deur gezet. Darren kunnen echter buiten de kast niet overleven. Dit wordt de darrenslacht genoemd. In de winter zijn darren niet nodig. Sterke volken laten een tiental darren mee overwinteren.

Marja houdt op Kweeklust Buckfast koninginnen. Deze kunnen 4 à 5 jaar oud worden. Enkele eigenschappen van de Buckfast zijn: zachtaardigheid, zij zwermen weinig, het zijn goede overwinteraars en zij kunnen veel honing halen. De werksters komen uit bevruchte eitjes, maar zijn zelf onvruchtbaar. Zij verzorgen de koningin en het broed en halen nectar en stuifmeel. De werksters steken. Hun gemiddelde levensduur is 21 - 33 dagen in de zomer en 150 - 200 dagen in de winter.

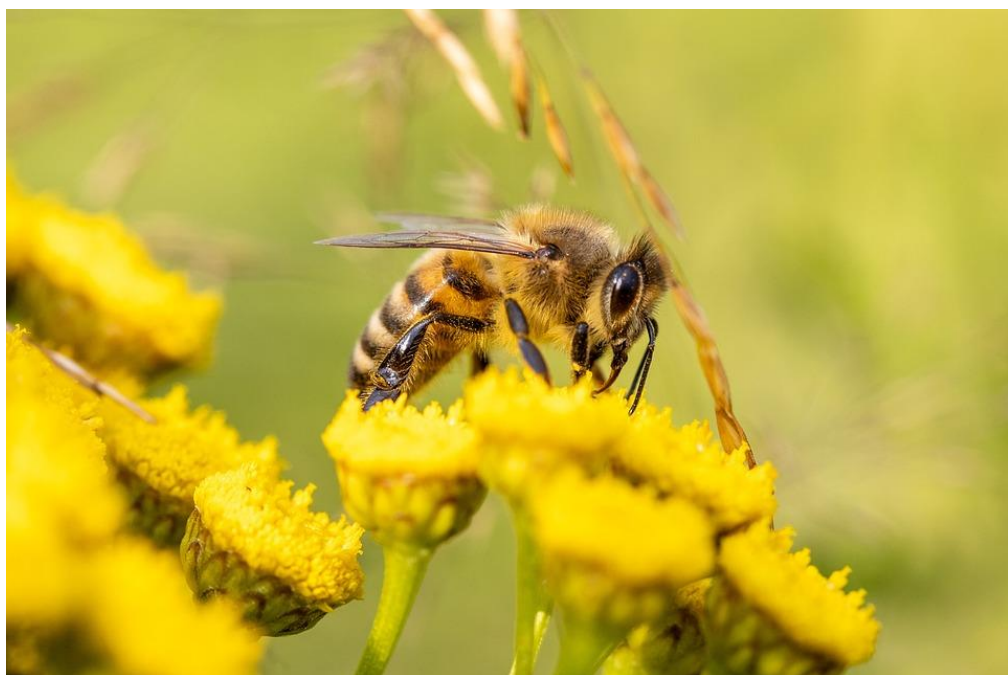
Bijen bestuiven de bloemen als zij voedsel verzamelen. Ze zuigen nectar van bloemen op en slaan die op in hun honingmaag. Als de bijen terug zijn in de kast geven de werkbijen van mond tot mond de nectar aan de andere bijen door. Zij voegen enzymen toe.

De nectar wordt in cellen opgeslagen. Dan is het nog vloeibaar. Bijen lossen dit op door met hun vleugels te wapperen zodat het water in de nectar verdampt. De cellen worden afgedekt met deksels van was. Zo ontstaat honing.

Ook verzamelen de bijen stuifmeel. Zij bezoeken de bloemen en met behulp van haren op hun lichaam blijft de stuifmeel hangen. De bijen maken hier klompjes van. Aan hun achterpoten zitten korfjes waar zij die klompjes in stoppen. Deze brengen zij in de kast en slaan zij in cellen op. Dan doen zij een beetje honing erover en maken de cel dicht met een wasdekseltje. De honing en het stuifmeel is het voedsel voor de bijen. Zij drinken water. Ontlasten doen ze tijdens het vliegen.

Bijen zijn erg belangrijk voor volkstuinen en voor de biodiversiteit in het algemeen. Zij bestuiven immers bloemen en planten waardoor vruchten ontstaan. Daar geniet de volkstuinder van, maar vogels en andere dieren evenzeer!

De Joodse begraafplaats in Rotterdam

(Door Chris den Hoedt)

Door de economische groei in de stad in de 19^e eeuw, groeide ook het joodse bevolkingsdeel. Rond de vorige eeuwwisseling woonden er al ongeveer 11.000 joden in Rotterdam. Door de groei raakten de andere joodse begraafplaatsen in Rotterdam vol en was er een noodzaak voor aanschaf van gronden voor een nieuwe begraafplaats. Die werden gevonden aan het Toepad en zouden voldoende plaats moeten hebben bieden om zeker tot de zestiger jaren van de twintigste eeuw, joods te kunnen begraven. Deze voorspelling heeft een andere wending genomen door de oorlog en het grote aantal joodse Rotterdammers welke zijn vermoord. De gemeenschap werd gedecimeerd.

Sinds 1895 wordt in Rotterdam alleen nog op het Toepad Joods begraven. De begraafplaats is net als de overige joodse begraafplaatsen in Rotterdam in eigendom en beheer van de Joodse Gemeente NIG. Op al onze begraafplaatsen geldt naar onze voorschriften een eeuwige grafrust en om deze reden worden Joodse begraafplaatsen dan ook niet geruimd. Het is een plaats waar voorouders ongestoord kunnen rusten. Vandaag de dag zijn er een kleine vijfduizend graven en hebben we ruimte op het achterland om nog vele decennia vooruit te kunnen.

Wanneer je op de begraafplaats langs de vele jaren oude stenen met Hebreeuwse teksten loopt, waan je je in lang vervlogen tijden. Stenen met namen en data, ieder graf met een eigen verhaal van bijna 130 jaar geleden tot recentelijk. Verhalen die wij koesteren opdat we niet vergeten.

Als je de begraafplaats betreedt, zie je eerst de weenhuisen aan weerszijden van het toegangshek. Rechts ligt de familiekamer annex opzichterswoning en links is gebedszaal. De gebouwen zijn aangemerkt als rijksmonument evenals de hekken die toegang verschaffen tot de begraafplaats.

Op de begraafplaats zelf bevindt zich rechts een bescheiden monument, ter herinnering aan alle gemeenteleden die in de jaren 1940-'45 ten gevolge van de Duitse terreur het leven lieten. Het grootste deel van de vooroorlogse joodse gemeenschap is vermoord in de Holocaust en jaarlijks wordt er bij het monument een kleine herdenking gehouden.

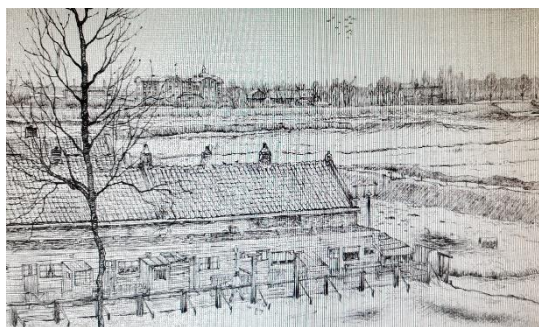
Weenhuis bij de Joodse Begraafplaats aan het Toepad

De huidige ontwikkeling is dat we op verzoek aan het onderzoeken zijn om het mogelijk is om het achterliggende deel kunnen exploiteren voor tijdelijke huisvesting. Dit onderzoek loopt en we verwachten over een aantal maanden hier uitsluitel over.

Dit is interessant voor ons omdat de onderhoudskosten voor de begraafplaatsen hoog zijn en we deze zelf moeten dragen.

We betrekken uw bestuur in de ontwikkeling en houden jullie hierover zeker ook op de hoogte.

Sinds 60 jaar is Kweeklust onze buur. We hebben een goede verstandhouding en betrekken Kweeklust ook in ontwikkelingen waar we mee bezig zijn. We hopen nog lang in goede gezondheid samen te mogen optrekken in goed buurmanschap. Gefeliciteerd allen met uw jubileum en op naar de 100!

*Buurtje langs de Schaardijk 1960
Op de achtergrond de Marinierskazerne en
De Joodse begraafplaats.*

Romeins gedicht

(Manuel Kneepkens)

Nazomer harkt nu over je schoot, rupsharig

Liefste, nu kun je niet meer terug
onder je Savoiekoelblad
Zie, herfst spint ons in, in een cocon van matgoud
Twee tuinkabouters
tussen de opkomst van de winterpenen
Ik Philemon, jij Baucis
torsend op hun kruiwagen,
lachend heel de Melkweg
Kom binnen, merel Jupiter, roodborst Mercurius
laat ons u entertainen, Hemelingen
met noten & kornoelje & pitten, sepia
van onze zonnebloemen
nu wij nog jong zijn
en nog lang geen bonenstaken
maar ik Seringen-Phillemon
& jij
Azalea-Baucis, mijn vruchtbaar lief

Nu worden wij oud, stokoud
in een tuin aan de rand van de stad
waar een dubieuze antiekhandelaar
Nacht geheten
ongenood zijn louche sterrenpracht
uitstalt boven de stokrozen
broos tafelzilver,
dient nodig gepoetst
Kijk, roepen wij dan toe elkaar
ter hoogte van de kroonluchters van de bomen
roestig van peer, appel & pruim
Stoot je hoofd niet aan de zevende hemel, Lief
Het is ook zo aarde-, aardedonker hier!
Vrouw: "Zei je de zee van de hemel, Lief?"
Man: "Ik zei de zevende hemel, Lief!"
Philemon & Baucis stok-roos'-doof!

November nadert
de aarde krijgt de kleur van zware shag

Men kuult zich tot zijn wortels in
Het weinige spitten
dat nog rest
gaat traag
en zeer van *au*
de knoken-*au*
van *auderdom*
O, Philemon!
O, Baucis!
Wat gaat de wind te keer in onze takken!

Noot:

Het echtpaar Philemon en Baucis had zo'n tweeduizend jaar geleden een kleine tuin aan de rand van Rome. Daar werden ze door de goden Jupiter en Mercurius bezocht. Die hadden zich onder mensen begeven als bedelaars vermomd. Het tweetal kreeg nergens te eten en werden overal verjaagd, behalve bij Philemon en Baucis, door wie zij gastvrij onthaald werden met producten (o.a. 'noten en kornoelje') uit de eigen tuin. Als beloning voor hun gastvrijheid mochten Philemon en Baucis een wens doen. Zij wensten zo lang mogelijk bij elkaar te blijven. De goden schonken toen Philemon en Baucis een hoge en gelukkige ouderdom. Aan het slot van hun ouderdom veranderden zij het echtpaar in twee in elkaar verstrengelde bomen.

Vastgelegd door de grote Romeinse dichter Ovidius Naso in zijn dichtbundel Metamorfozen.

Glure bij de bure...

(door Robbert Wever vz Leonidas)

In 2010 verhuisde RHV Leonidas naar Sportpark Toepad, om de directe buurman van ATV Kweeklust te worden. Daar ging 76 jaar aan vooraf.

Leonidas begon als voetbalclub in 1892. De vereniging werd opgericht in 1934, toen het zich afsplitste van de gelijknamige voetbalvereniging (die na 128 jaar bestaan te hebben uiteindelijk in 2020 failliet gegaan is) en op eigen velden verder ging. Nou ja, velden ... een weiland in de toen nog weidse polder achter de DWL, maar al wel aan het Toepad. Verdreven door de bouw van de Marinierskazerne en vervolgens door de bezetter, volgde een verhuizing naar het Langepad.

Na de oorlog streek de vereniging neer op een plek naast het Kralinger Zwembad. Daar werd het in de jaren '60 voor 3 jaar verjaagd door Rijkswaterstaat voor de aanleg van de Van Brienoordbrug en mocht het inwonen bij een vereniging in Schiebroek. Dat bracht het ledental terug naar slechts 173, bijna de doodsteek. In 1970 keerde de club terug op "Thermopylae", zoals het terrein werd genoemd, waar een gloednieuw clubhuis en een mooi stel velden de club er weer bovenop bracht.

Vanaf 1985 deed kunstgras haar intrede, eerst één, toen twee en daarna ook het derde veld. Rond het millennium begon de KNHB enorm te groeien en Leonidas groeide bovenmatig hard mee. In 2006 werd 'aan de overkant' (van de Kralingse Zoom) op Sportpark Toepad Veld 4 ontfutseld aan de voetbal en in 2008 Veld 5. Dit met de belofte dat als de groei stand zou houden, in 2010 de club als geheel naar Sportpak Toepad zou worden verplaatst.

Na twee jaar kamperen in een houten nood-clubhuisje met een grote tent ernaast, werd in 2012 het huidige clubhuis in gebruik genomen. Inmiddels is Leonidas qua grootte een vaste waarde bij de top-10 hockeyclubs van Nederland. Dit met behoud van het DNA: de tweemaandelijks feestjes waar de club al sinds de jaren '80 om bekend staat.

In 2013 won de club het Stadsinitiatief waardoor op 1 december 2013 Schaatsbaan Rotterdam in gebruik werd genomen, dat een daverend succes is gebleken. Een pop-up concept zorgt elke winter 3 maanden lang op de hockeyvelden voor de meest kosteneffectieve, energiezuinigste en drukste 400 m-schaatsbaan van Nederland.

EEN LEVEN LANG OP TUIN NUMMER 27

Wilma van Agthoven heeft haar zus Trudy opgetrommeld om te vertellen over hun leven op Kweeklust. Het gesprek is, naast een verzameling herinneringen, een korte levensbeschrijving van de zussen. Anekdoten worden afgewisseld met tips voor een goede oogst en dierbare herinneringen aan hun ouders.

Zoals andere bewoners van het eerste uur heeft ook de vader (Guus van Agthoven) van Wilma, Trudy en Bets, hun oudste zus, het huisje op nummer 27 zelf gebouwd. Niet met nieuwe materialen, maar met gebruikt hout en ramen die een tweede leven kregen. Voor nieuwe spullen was niet veel geld en hun vader was handig en had veel adresjes waar hij het benodigde goedkoop op de kop kon tikken. Het werd een huisje van 4x4 waar een opklapbed en bedjes voor de meiden precies in pasten. In de jaren zeventig is het huisje uitgebreid met een heuse serre en met een wc en douche werd het een compleet tuinhuis.

Van een bovenwoning aan de Avenue Concordia, in Kralingen, werd Kweeklust hun buiten waar ze zo ongeveer hebben leren lopen. Het gezin ging elke zomer op vakantie; fietsen en kamperen op de Veluwe en later in Duitsland en Frankrijk. Maar de weekenden en de woensdagmiddag en in een deel van de zomervakantie was het gezin op de tuin. Bijzonder in het verhaal is dat hun tuin grenst aan die van hun nichten Lia en Betsy in 't Hout en dat zij al hun hele leven hun oom Abram en tante Cor en nichten en neven als directe buren hebben (gehad). Hun gezamenlijke leven op de tuin heeft een hechte familieband gesmeed die nog altijd voortduurt.

Vroeger was een volkstuin een tuin voor 'het volk', vertelt Wilma. De moestuin was belangrijk en een welkome aanvulling op de huishoudpot. Heel veel snijbonen hebben de dames met de molen zitten snijden. Die werden ingemaakt en verdwenen later in de vrieskist, zodat ze tot diep in de winter uit eigen tuin konden eten. De taakverdeling was duidelijk; Guus de vader deed de moestuin en Wil (in 't Hout) de moeder de bloemen. En de kinderen moesten helpen, dat was normaal. Tegenwoordig is de moestuin nog belangrijk, maar zeker zo belangrijk is het buiten zijn en genieten van een wijntje op het terras. Dat hebben ze gemeen met de 'yuppen', nieuwe bewoners die de tuin vooral voor de zon, het terras en de prosecco hebben 😊.

Al vroeg in het gesprek komen de verhalen van vroeger los. Stiekem 's avonds zwemmen in het Kralingse zwembad, door na sluitingstijd onder het prikkeldraad door te klimmen, spelen op de onontgonnen terreinen rond Kweeklust, lisodden plukken en verkopen aan de bloemenwinkel op de beneden Oostzeedijk in Kralingen, bramen plukken en er jam van maken, spelen op de buizen waarmee zand werd opgespoten (nu de Autostrada) met het gevaar van drijfzand. Het mocht allemaal van hun ouders, omdat ze altijd met een hele groep kinderen waren. Het was een hele vrije, onbekommerde jeugd op Kweeklust.

Trudy verhaalt over de vele activiteiten die werden georganiseerd, van optochten met Koninginnedag tot C70 het culturele evenement wat in heel Rotterdam werd gevierd. Ook de inkooploods van meneer Agtmael komt ter sprake, waar je grond, petroleum e.d. kon kopen, maar ook ijsjes! En de papagaai van de schoonouders van Gerrie Verwijs riep hard 'telefoon', elke keer als er werd gebeld naar het centrale telefoontoestel dat in een hokje naast de inkooploods hing. De dokter van de Van Gendtkazerne heeft menige kinderknie verbonden, na weer een ongelukkige val op het grindpad en rond de tuin.

Dat alles is geschiedenis en zijn mooie herinneringen. Wilma en Trudy hebben de tuin overgenomen na het overlijden van hun ouders en hun eigen kinderen grootgebracht, de kleinkinderen kwamen graag logeren op Kweeklust. Groene vingers zijn erfelijk in hun familie, want ook de kinderen tuinieren graag, al dan niet op een volkstuin. En een nieuwe generatie (kleinkinderen) heeft zich al aangediend. De tuin is tegelijk een verzamelplek van spullen die al generaties meegaan. De olielampen van vroeger staan nu als decoratie op tafel. Die tafel is lang geleden door pa zelf gemaakt. Wat thuis niet meer nodig is, is altijd nog goed voor de tuin. 'Wees zuinig en gooi niet zo maar weg', is met de paplepel ingegoten.

Met gepaste trots vertelden de dames nog dat de moestuin met liefde wordt onderhouden. Zij kweken uiteenlopende groenten en kruiden, van aardperen tot knoflook, kousenband, rabarber, appels en zelfs kiwi's, die nog rijp worden ook in ons klimaat. Verder staan er een appel en vijgenboom en een druivenrank (in de kas) die

een goede oogst geven. Gratis tip is het planten van 'aardappeldokter' bij o.a. de tomaten, een plant die de aardappelschimmel uit je tuin houdt (*Artemisia ludoviciana*, zilverwitte alsem).

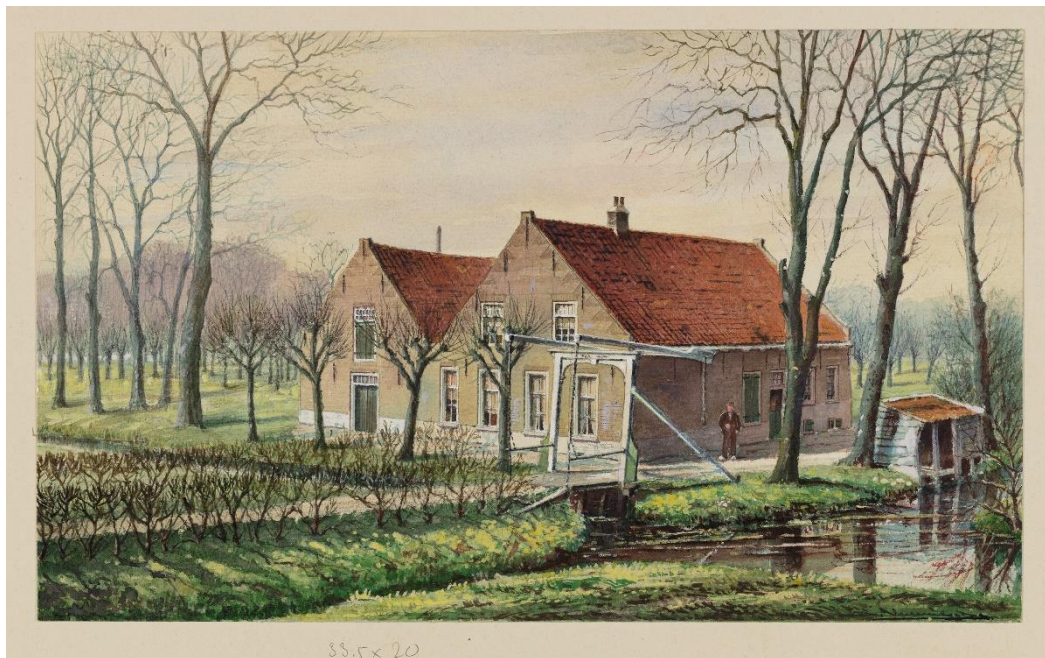
Tot slot benadrukken de zussen dat een volkstuin veel werk is als je het serieus neemt -wat Nico (de man van Trudy), ook bij het gesprek aanwezig, hard knikkend beaamt-, maar dat het ook veel oplevert. Niet alleen de appels en bonen die beter smaken dan 'uit de winkel'. De tuin is vrijheid en genieten in je eigen stukje natuur; een plek die ze voor geen goud willen missen.

TOT SLOT, JEUGDHERINNERINGEN

Mijn opa heeft het huisje op het huidige Kweeklust zelf gebouwd vertelt **Loes van Someren**, met materiaal van het oude huisje op Woudestein. Het moest voldoen aan veel (nieuwe) bouwregels. De huisjes aan de buitenlanen moesten verplicht een schuin aflopend dak hebben. Voor de huisjes aan de binnenlanen was een zadeldak vereist. Daarbij moest de onderkant van de huisjes donkerbruin en de bovenkant lichtbruin zijn. En ook voor de heggen gold een maximum hoogte en breedte.

Het korte laantje noemden we het dooienlaantje, niet omdat het naast de Joodse begraafplaats lag, maar eenvoudig omdat het dood liep. Dat gaf nog wel eens een probleem bij het ophalen van de vuilnisemmers. Mijn vader liep twee keer per week met de platte kar over het park. Eerst om de volle vuilnisemmers (met huisnummer) op te halen en vervolgens om deze weer leeg terug te zetten. Maar het keren van zo'n grote platte kar op een smal laantje ging nog wel eens mis. Dan kletterden de lege vuilnisemmers met veel kabaal over de stenen.

Aan het Toepad, waar nu de hockeyvelden zijn, stond vroeger een boerderij waar ik voor ons gezin melk ging halen. Voor een meisje van 8 was dat een flinke tocht, met een literkan zonder deksel. Eerst bij de boer zelf verse melk drinken en dan met een volle kan terug naar de tuin. Voorzichtig lopen moest ik dan, want anders gutste de melk over de rand. Er was maar één oplossing: zelf net zo veel uit de kan drinken tot de melk niet meer uit de kan kon klotsen.

Boerderij langs het Toepad, nu de velden van Leonidas

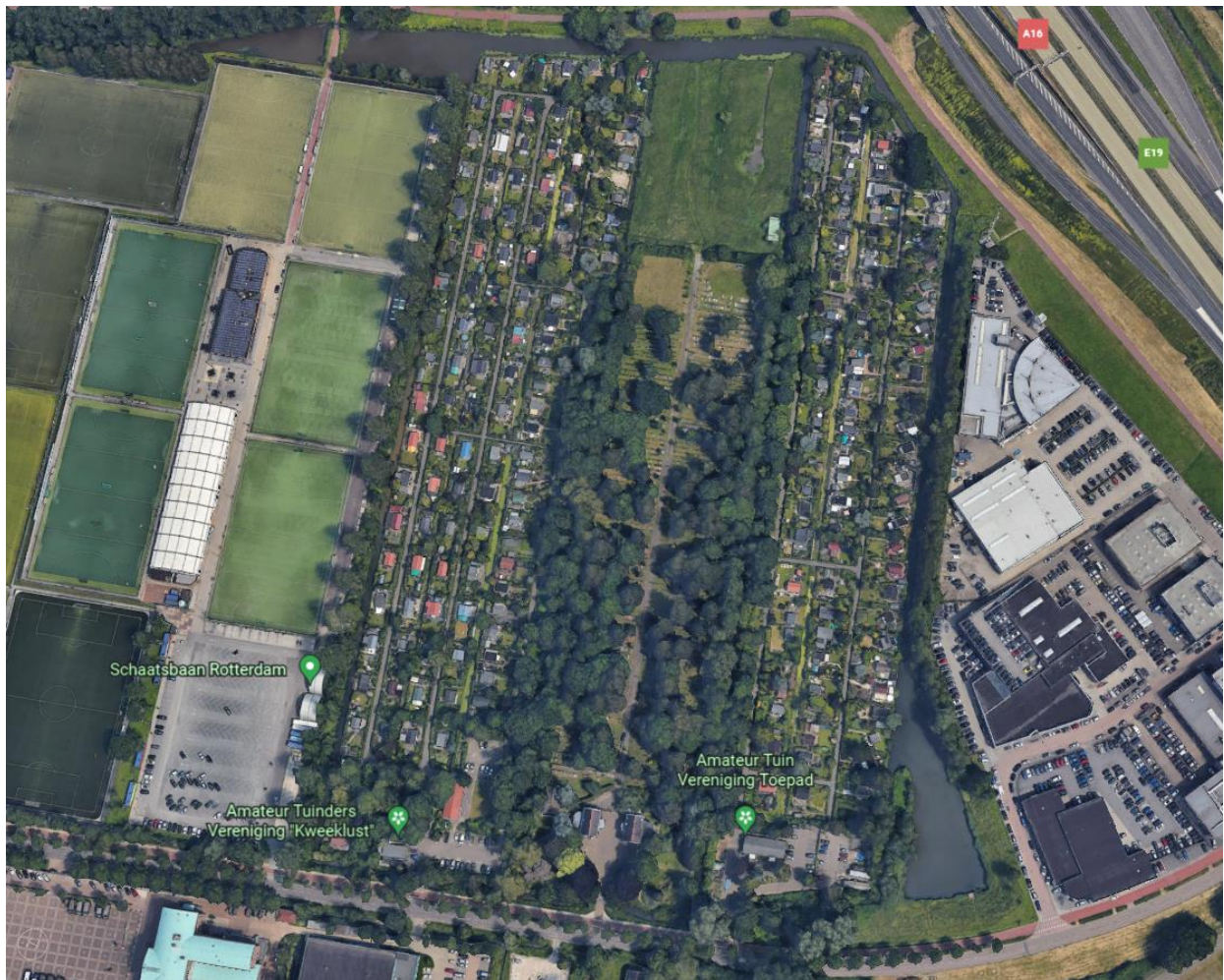
We hadden geen stromend water, maar aan de buitenkant van de keuken zat een tankje dat steeds gevuld moest worden. Mijn vader had daarvoor een juk gemaakt met aan elke kant een emmer om water te halen. Dat was zwaar, maar het kledderen met water was ook wel leuk. Onze wc was een klein hokje, met een kist waarin een emmer stond voor de behoeften. Als wc-papier gebruikten we de Havenloods, want die was gratis. Alles ging in

de mestput waaruit later de tuin werd bemest. Achter het huisje, in de schaduw, had mijn vader 2 zinken emmers ingegraven; één met water, voor de flessen en één droge emmer voor boter, kaas en broodbeleg. Dat was onze koelkast. Het regenwater werd opgevangen in een regenton, om de planten te begieten bij mooi weer. We waren dus al heel vroeg milieubewust bezig!

Als kind speelde ik altijd met veel andere kinderen in de zandbak voor de kantine (nu een grasveld). We deden allerlei spelletjes: verstoppertje, balletje trap, in de vlaggenmast klimmen, voetballen met de vaders (die van ons verloren als ze te veel hadden gedronken.) enz. Met het gezin maakten we veel muziek en zongen we vaak. Twee keer per week organiseerde mijn moeder handenarbeid voor de kinderen in de vergaderruimte van de inkooploods. Voor 25 cent kregen de kinderen dan ook nog limonade.

Lange tijd was er geen telefoon op Kweeklust. In geval van nood renden we naar de kazerne, waar wel telefoon was en de dokter of de politie kon worden gebeld. Later kwam er telefoon bij de inkooploods, in een kastje buiten. Ome Piet had de sleutel. Soms werd er gebeld voor iemand in een huisje achter in het complex. We renden er dan naar toe om het door te geven. Maar tegen de tijd dat die persoon bij de telefoon kwam was de verbinding al verbroken. Dus we schreven het nummer voortaan op en degene voor wie werd gebeld kon dan later terugbellen. Dat kostte een kwartje dat heel vaak niet werd betaald.

Tijden veranderen en daarmee ook het leven op Kweeklust, maar de mooie herinneringen blijven.

Kweeklust Anno 2023 vanuit de lucht

Colophon

Dit boekje is een uitgave van Amateur Tuinders Vereniging Kweeklust ter gelegenheid van haar 70-jarig bestaan.

Toepad 85

3063 NJ Rotterdam

www.atvkweeklust.nl

Voorblad: Verdwenen volkstuintjes langs de Laan van Woudestein door J.J. Visser

Met dank aan: Wilma van Agthoven, Hannie Blok, Dick Bres, Paul Hekking, Marco Hesselink, André Hoeneveld, Manuel Kneepkens, Ben van Mullem, Peter Naaijen, Arie Noorland, Loes van Someren, Gerrie Verwijs, Lia van Vliet, Marja van Vliet, Aad Verkuijl en Trudy van Wijk.

Bijzondere dank zijn wij verschuldigd aan mevrouw M.C. Van Diggele-Tholens, de heer C.P.J.G. Hagen, de heer Chris den Hoedt van de Nederlands Israëlitische Gemeente, de heer Robbert Wever voorzitter HC Leonidas en aan het Stadsarchief Rotterdam.

Foto's van Collectie Stadsarchief Rotterdam:

Verdwenen volkstuintjes langs de Laan van Woudestein nr. XXIII-169-11-02 Omslag
Kweeklust aan de Laan van Woudestein 2 januari 1961, nr. XXIII-169-11 blz. 4
Uitbreidingsplan Kralingen 1955, nr. II-162-00-00-08 blz. 5
Gezicht op het Toepad met de Joodse begraafplaats 1947 A.J.A. Hagen, IX-3105 blz. 5
Toepad vanuit het Westen gezien 1938 E.E. Rensburg, nr. IX-3099-2 blz. 6
Dijkdoorbraak 1974, nr. 1974-1444 blz. 8
Boerderij aan het Toepad NL-RtSA-4081-Verheul - nr 44 blz. 25
Buurtje Schaardijk 145-710 blz. 22

Drukkerij: Verloop BV. - Alblasserdam

Oplage 180 exemplaren

13 mei 2023